

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Београду од 28. марта 2016. године, одређени смо у Комисију за преглед и оцену докторске дисертације студента докторских академских студија ИВАНЕ БОДРОЖИЋ, под насловом „Кривичноправно реаговање на тероризам“, у саставу: проф. др Зоран Стојановић, проф. др Драгана Коларић, проф. др Игор Вуковић, са задатком да до 5. јуна 2016. године Наставно-научном већу доставимо писмени реферат о завршеној докторској дисертацији. Након што смо прегледали достављену дисертацију, Наставно-научном већу достављамо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1) Основни подаци о кандидату

Ивана Бодрожић је рођена 21.10.1977. године у Београду, где је завршила основну школу и гимназију. Правни факултет Универзитета у Београду, који је уписала 1996. године, завршила је 2002. године са општом просечном оценом 8,83. Након завршених основних академских студија уписала је 2002. године и са одликом завршила последипломске специјалистичке студије Права Европске уније, у организацији Правног факултета Универзитета у Београду и Европског универзитетског центра у Нансију, и тако стекла стручни назив специјалисте права Европске уније. Након тога је као стипендиста Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Фондације Конрад Аденауер, на Факултету организационих наука Универзитета у Београду уписала и 2004. године, са општом просечном оценом 9,66, завршила последипломске специјалистичке студије менаџмента у јавној управи, чиме је стекла стручни назив специјалисте за менаџмент у јавној управи.

Докторске академске студије Ивана Бодрожић је уписала 2009. године на Правном факултету Универзитета у Београду, на кривично-правном смеру. До сада је одбранила преддокторски рад на тему „Кривичноправни аспект борбе против компјутерског криминала“ и положила све предвиђене усмене испите, чиме је стекла услов да пријави пројекат докторске дисертације. Од 2002. године запослена је на Вишој школи унутрашњих послова (ВШУП), одн. Криминалистичко-полицијској академији (КПА), као стручни сарадник на групи предмета: Кривично право, Кривично-процесно право, Управно право, Криминалистика тактика и Безбедност саобраћаја. Говори енглески и немачки језик. Удата је и мајка је троје деце.

2) Основни подаци о докторским студијама

Студент Ивана Бодрожић је уписала докторске академске студије, Кривичноправна ужа научна област, I модул: Кривичноправне науке на Правном факултету Универзитета у Београду, у школској 2009/2010. години. На докторским академским студијама положила је испите из следећих предмета: Методи научноистраживачког рада и вештине, с оценом 10 (десет); Усмени докторски испит – I део из предмета: Кривично право (општи део), с оценом 10 (десет), Кривично право (посебни део), с оценом 10 (десет), Кривично процесно право, с оценом 10 (десет); Усмени докторски испит – II део из предмета: Међународно кривично право, с оценом 10 (десет), Казнена одговорност правних лица, с оценом 10 (десет). Ивана Бодрожић је у току докторских студија остварила просечну оцену 10,00 (десет и 00/100).

Ивана Бодрожић је 7.4.2014. године одбранила семинарски рад, под насловом: „Оправданост кривичноправне заштите животне средине“, а 24.11.2014. године одбранила је пројекат докторске дисертације, под називом „Кривичноправно реаговање на тероризам“.

Ивани Бодрожић је Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду, на седници од 3.2.2015. године, дало сагласност на предлог теме докторске дисертације „Кривичноправно реаговање на тероризам“.

Наставно-научно веће Правног факултета је на седници од 23.2.2015. године одобрило Ивани Бодрожић израду докторске дисертације, под насловом: „Кривичноправно реаговање на тероризам“ и за ментора одредило проф. др Зорана Стојановића.

3) Списак радова

Ивана Бодрожић је објавила следеће стручне и научне радове:

1. „Европска унија у десет тачака“, *Безбедност*, бр. 5/2002, ISSN 0409-2953, стр. 760-770. У раду се износе основни подаци о настанку Европске уније, државама чланицама и правном систему који је у оквиру ње настао, као и о потреби хармонизације националних прописа са правним системом ЕУ, у оквиру процеса придруживања.
2. „Образовањем ка ефикаснијој примени људских права у раду полиције“, у: *Зборник радова наставника ВШУП-а*, бр. 6/2002, ISSN 1450-667X, стр. 189-201. Ауторка у раду указује на потребу изучавања проблематике људских права у периоду њихове активне прокламације и измена у домаћим законским прописима, посебно након усвајања и ратификације међународних докумената из ове области. То се нарочито

односи на укидање смртне казне и лоше праксе и поступака државних органа приликом истражног поступка, са крајњим циљем побољшања рада запослених у полицији.

3. „Вођење бирачких спискова као поверени посао“, коауторски рад са Д. Шупутом, *Правни живот*, бр. 9/2003, ISSN 0350-0500, COBISS.SR-ID 160030476, стр. 1165-1175. У раду је дата анализа процеса рада органа управе надлежних за вођење и ажурирање бирачких спискова, у време када се јављају учестале примедбе на њихов састав и поузданост, као и карактеристике недозвољених понашања везаних за повреду бирачких права и резултата гласања.
4. „Основе за планирање и реализацију наставног процеса у оквиру школског система МУП-а“, коауторски рад са Б. Симићем, у: *Зборник радова наставника ВШУП-а*, бр. 7/2003, ISSN 1450-667X, COBISS.SR-ID 115072268, стр. 123-140. Аутори у раду анализирају начине за унапређење наставног процеса као и основне принципе савременог организовања и управљање процесом наставе у оквиру школског система МУП-а.
5. „Студија случаја: Анализа процеса формирања и тренинга тима стручњака из МУП-а“, у: *Зборник радова наставника ВШУП-а*, бр. 9/2004, ISSN 1450-667X, COBISS.SR-ID 130823692, стр. 107-119. У раду је изложен начин на који је формирана група наставника и сарадника у настави на Вишој школи унутрашњих послова и Полицијској академији, који су обучени како да у оквиру тима постигну виши степен креативности у настави, како да евалуирају свој рад са студентима и како да на бољи начин пренесу знање у процесу наставе.
6. „Формирање и тренинг тимова за обављање послова у управи“, коауторски рад са С. Тамиловићем и М. Дракулићем, у: *Zdravko Pečar (ур.), Slovenska uprava po vstopu v EU: Zbornik povzetkov referatov. XI. dnevi slovenske uprave*, Portorož, 2004, стр. 74-82. У раду се говори о предностима тимског рада, о начинима управљања тимом и собом као чланом тима, о изградњи партнерских односа са сарадницима, начину преношења знања групи и усавршавању као доживотном опредељењу.
7. „Тренинг – циљеви, врсте и методе“, *Правни живот*, бр. 9/2004, ISSN 0350-0500, COBISS.SR-ID 160062988, стр. 1279-1288. У раду се износе карактеристике наставног процеса, начела везана за држање наставе код одраслих, циљеви који се наставом желе постићи, као и научне методе које се примењују у савременом наставном процесу.
8. „Компјутерски криминал као препрека при увођењу електронске управе“, коауторски рад са Д. Шупутом, *Безбедност*, бр. 1/2005, ISSN 0409-2953, COBISS.SR-ID 137288716, стр. 95-107. Рад се бави проблемом увођења електронске управе, потенцијалним ризицима, компјутерским криминалом и групом кривичних дела против безбедности рачунарских података.

9. „Еуропол као вид сарадње чланица Европске уније у области унутрашњих послова“, коауторски рад са Б. Симићем, у: *Зборник радова наставника ВШУП-а*, бр. 10/2005, ISSN 1450-667X, стр. 211□229. У раду се износе основне карактеристике и историјат настанка Европског полицијског уреда, његова организациона структура и место у оквиру полицијске и правосудне сарадње у кривичним предметима, као и методи борбе против кривичних дела трговине људима, компјутерских кривичних дела, кривичних дела корупције, трговине оружјем, дрогом, и др.
10. „Развој полицијске сарадње у Европској унији“, коауторски рад са Б. Симићем, *Перјаник*, бр. 8/2005, ISSN 1451□3412, стр. 26□34. Предмет рада су развој и карактеристике сарадње полицијских служби земаља чланица ЕУ у оквиру трећег стуба сарадње ЕУ, европске тенденције усаглашавања прописа у области кривичног права у вези са кривичним делима која имају прекогранични карактер.
11. „Тимски приступ обављању послова у управи“, у: *Савјетовање правника. Актуелна питања савременог законодавства. Једанаести будвански правнички дани*, Будва, 2005, COBISS.CG-ID 207154951, стр. 423□433. У раду су апострофиране потребе осавремењивања државне управе са аспекта промоције рада у тиму, који је неизоставни елемент сваког посла који се у оквиру државних органа обавља. Изложени су начини за одабир и формирање тимова, као и карактеристике рада у групи, „аполо синдром“ и проблеми доношења одлука.
12. „Одредбе о правосуђу и унутрашњим пословима у Студији о изводљивости прикључења Србије и Црне Горе Европској унији“, у: *Зборник радова наставника ВШУП-а*, бр. 11/2005, ISSN 1450-667X, стр. 103□119. Предмет рада јесте студија о изводљивости, која представља сигнал за државе будуће чланице да су спровеле адекватне законске измене и смернице за даљу хармонизацију прописа са правним системом ЕУ.
13. „Полицијска сарадња у Европској унији у оквиру институције Еуропола“, коауторски рад са Б. Симићем и О. Стевановићем, у: *Сузбијање криминала и европске интеграције*, Криминалистичко-полицијска академија – Ханс Зајдел Фондација, Београд, 2010, ISBN 978-86-7020-167-5, COBISS.SR-ID 1024067753, стр. 360□371. У раду се говори о принципима тешње сарадње полицијских, царинских и других надлежних органа, као и усклађивању кривичних прописа у земљама чланицама, као основи на којој се одвија успешна сарадња држава чланица ЕУ у оквиру институције Еуропола.
14. „Начело законитости и легитимности као оквир при прописивању кривичних дела високотехнолошког криминала“, у: *Супротстављање савременом организованом криминалу и тероризму. Књига 3*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2012, ISBN 978-86-7020-232-0, COBISS.SR-ID 1024374697, стр. 227□237.

Карактеристике компјутерског и високотехнолошког криминала, оличене у његовој динамичности, широкој заступљености, високој тамној бројци криминалитета и могућим последицама, представљале су мотив за законодавца Републике Србије да у домаће кривично законодавство уврсти инкриминације из ове категорије. У раду се наглашава да се прописивање инкриминација против безбедности рачунарских података и осталих кривичних дела из категорије високотехнолошког криминала одвијало у оквирима одређеним поштовањем начела законитости и легитимности.

15. „Правни стандарди међународних организација у сузбијању високотехнолошког криминала“, С. Перић (прир.), *Научни скуп са међународним учешћем. Правне норме у времену и простору*, Правни факултет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Косовска Митровица, 2012, ISBN 978-86-6083-015-1, стр. 481□491. Високотехнолошки криминал као један од видова транснационалног организованог криминала може бити сузбијан само путем интензивне међудржавне сарадње. У датом контексту разматрања, посебна пажња је посвећена одговарајућим одредбама Конвенције Савета Европе о високотехнолошком криминалу и Приручника за борбу против високотехнолошког криминала Међународне уније за телекомуникације.
16. „Criminal Acts of High-Tech Crime in Serbian Legislation“, у: G. Milošević (ed.), *Thematic Conference Proceedings of International Significance. Vol. 1. International Scientific Conference „Archibald Reiss Days“*, Academy of Criminalistics and Police Studies, Belgrade, 2012, ISBN 978-86-7020-217-7, pp. 321□335. У раду се обрађују инкриминације из српског кривичног законодавства које се тичу безбедности рачунарских података.
17. „International Organizations Legal Standards for Combating Criminal Acts of High Tech Crime“, у: М. Шикман (ур.), *Сузбијање криминала и европске интеграције с освртом на високотехнолошки криминал*, Лакташи, 2012, ISBN 978-99938-43-36-8, стр. 271□281. Високо-технолошки криминал може се сузбити само интензивном међудржавном сарадњом. У оквиру ове сарадње поставља се већи број питања, који представљају предмет овог рада.
18. „Application of Some General Institutes on Criminal Offences in the Field of High Tech Crime“, у: D. Kolarić *et al.* (ed.) *Thematic Conference Proceedings of International Significance. Vol. 2. International Scientific Conference „Archibald Reiss Days“*, Academy of Criminalistics and Police Studies, Belgrade, 2013, ISBN 978-86-7020-261-0, pp. 277□286. У раду се обрађују поједина питања која се тичу високотехнолошког криминалитета, односно кривичних дела против безбедности рачунарских података. Посебна пажња посвећена је проблематици дела малог значаја и заблуде.

19. „Кривичноправна заштита државних органа – оправданост и поједине инкриминације“, у: *Положај и улога полиције у демократској држави*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2013, ISBN 978-86-7020-254-2, COBISS.SR-ID 1024307369, стр. 47□56. У раду се разматра оправданост кривичноправне заштите државних органа инкриминацијама садржаним у глави XXIX Кривичног законика Републике Србије. У раду је изражен став да се у овом случају ради о неопходној правно-техничкој интервенцији, која за циљ има истицање значаја законитог и несметаног обављања послова из делокруга рада државних органа, као предуслова за остваривање основних права и слобода човека у демократском друштву.
20. „Кривична дела са елементима високотехнолошког криминала“, *Безбедност*, бр. 2/2013, ISSN 0409□2953, COBISS.SR-ID 516417468, стр. 142□157. У раду се анализирају обележја бића појединих кривичних дела која се, у складу са Законом о надлежности и организацији државних органа за борбу против високотехнолошког криминала, сматрају кривичним делима из ове категорије. У датом контексту долази се до закључка да проширење групе кривичних дела која могу бити сматрана кривичним делима високотехнолошког криминала представља адекватан правни оквир за супротстављање овој све заступљенијој криминалној активности.
21. „Сајбер простор као специфично место извршења кривичних дела високотехнолошког криминала“, коауторски рад са Т. Петровић, у: *Супротстављање савременом организованом криминалу и тероризму*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2013, ISBN 978-86-7020-267-2, COBISS.SR-ID 1024366249, стр. 445□454. У раду је дато појмовно одређење сајбер простора и разматра се значај утврђивања места извршења кривичних дела високотехнолошког криминала, као дистанционих кривичних дела, код којих радња извршења бива предузета на једном, а забрањена последица или последице наступају на другом месту.

2) Основни подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација студента докторских академских студија Иване Бодрожих под насловом „Кривичноправно реаговање на тероризам“, има 312 страница А4 формата (фонт *Times New Roman* 12, проред основног текста 1.5, маргине 30 мм) и у погледу форме је сагласна захтевима Универзитета у Београду. Насловна страна дисертације написана је на српском и енглеском језику, а дисертација садржи и страну са информацијама о ментору и члановима комисије, страну са подацима о докторској дисертацији на српском и енглеском језику, укључујући резиме на српском и енглеском језику са кључним речима, садржај, попис литературе, коришћених судских одлука и интернет извора (на 21 страница, укључених у укупну нумерацију рада), као и биографију аутора. Истраживачку грађу за докторску дисертацију чинили су уџбеници, различити монографски научни радови, зборници радова, научни чланци и студије, као

и законски текстови. Садржај дисертације обухвата увод, шест поглавља рада и закључна разматрања, са укупно 596 фуснота. Списак цитиране литературе обухвата 231 коришћену библиографску јединицу, на српском, енглеском, немачком, шпанском и италијанском језику.

3) Предмет и циљ дисертације

Дисертација је имала за циљ свеобухватно и систематско проучавање тероризма као кривичноправног феномена. У том смислу анализирани су појава и развој инкриминација које се могу означити као терористичке, стање у упоредном кривичноправном законодавству, најважнији међународни документи који предвиђају кривична дела тероризма, однос ранијих и важећих инкриминација у националним кривичноправним одредбама, њихов однос са кривичним делима која се са њима могу наћи у стицају, питања оправданости проширивања криминалне зоне и на припремне радње, као и неки облици саучесништва који се не посматрају као општи институт, већ као засебна радња извршења, могућности и ограничења кривичноправне репресије у области кривичних дела тероризма, питање остваривања превентивне функције кривичног права у овој области, питања даље криминализације, питања одређености тероризма као међународног кривичног дела, проширивања надлежности Међународног кривичног суда и на терористичка кривична дела, као и пракса Европског суда за људска права у вези са кривичним делима тероризма.

Циљеви који је студент докторских академских студија Ивана Бодрожич настојала својом дисертацијом да оствари подразумевали су:

- Установљавање најбољих нормативних решења из кривичноправне области у односу на нове појавне облике тероризма и решења из међународних докумената, уз постављање предлога који би водили усклађивању криминално-политичких и правнодогматских аргумената у вези са превенцијом и репресијом у овој области.
- Теоријско објашњење и анализа настанка инкриминација које се односе на тероризам и, с тим у вези, анализа начина и садржине кривичноправне заштите. Теоријско одређење кривичних дела тероризма подразумеваће анализу обележја бића кривичних дела из ове категорије, њихову ефикасност у односу на нове појавне облике тероризма, питања оправданости промене групног заштитног објекта у односу на који су систематизована у оквиру КЗ, усклађеност са решењима у другим правним системима и решењима из релевантних међународних докумената, са крајњим циљем финог подешавања нормативних решења у националном кривичном законодавству.
- Упоређивање кривичноправних решења у другим правним системима са националним прописима, ради подизања нивоа ефикасности у складу са „добром

праксом“ и поштовања међународно прихваћених стандарда у области људских права и слобода, које се овим инкриминацијама могу угрозити и повредити.

□ Означавање тероризма као засебног међународног кривичног дела у надлежности Међународног кривичног суда, као и утврђивање могућности да се он тумачи као један од међународних злочина, који улази у стварну надлежност МКС.

□ Као најважнији циљ јавља се проучавања најновијих законских решења из подгрупе кривичних дела тероризма у оквиру XXXIV главе КЗС – Кривична дела против човечности и међународног права – зарад испитивања квалитета постојећих законских решења, њихове усклађености са основним кривичноправним начелима, која представљају брану продору тоталитарних тенденција у кривичном праву, утврђивање неких спорних теоријских и практичних питања у вези са кривичним делима тероризма и креирање одређених предлога *de lege ferenda*. Ови предлози би представљали користан теоријски граничник приликом наредних промена кривичног законодавства, а све са крајњим циљем одржавања основних и проверених достигнућа кривичног права у односу на експанзионистичке тенденције, које му се намећу и које прете да смање његову ефикасност и остваривање превентивне функције, зарад смањивања стопе криминалитета у овој области.

4) Основне хипотезе од којих се полази у истраживању

Систематско обрађивања тероризма као кривичноправне категорије, као и начина, садржаја и могућности кривичноправне реакције у овој области подразумева хипотетички оквир који у току научне обраде представља основ за истраживање. У том смислу, Ивана Бодрожич је у раду пошла од основне и неколико споредних хипотеза.

Према основној постављеној хипотези, уједначавање кривичноправних одредаба националних законодавстава оправдано је и нужно, превасходно због поштовања начела сразмерности и праведности и задовољења интереса жртава, уз поштовање равнотеже између слободе и сигурности, као и уз рестриктивно опхођење према продору тоталитарних тенденција у кривично право, у циљу синергијског супротстављања тероризму.

Постављене споредне хипотезе:

□ Прописивање тероризма и других кривичних дела, која се по својој природи могу сматрати терористичким, неопходно је као облик друштвене реакције на ову врсту друштвено штетних понашања, с обзиром на то да је у питању тешки облик криминалитета, са великим последицама, оличеним у уништењу и оштећењу живота, тела и имовине.

□ Иако неопходна, кривичноправна реакција има ограничене домете у спречавању и сузбијању ове групе кривичних дела, с обзиром на то да су у питању политички

мотивисана понашања, која се ефикасно могу спречавати приоритетно политичким средствима.

□ Кривичноправно реаговање на тероризам мора бити усклађено са општеприхваћеним начелима кривичног права, али и осталим начелима савремене демократске државе, при чему се, најпре, мисли на уставна и кривичнопроцесна начела, са јасно утврђеним границама између потребе постизања сигурности, са једне стране, и слобода и права појединаца, са друге стране. Недоволна ефикасност кривичног права у борби против тероризма не сме да води неограниченом ширењу кривичноправне репресије у овој области, јер је то контрапродуктивно у односу на превентивну улогу кривичног права. Кривичноправни експанзионизам и ширење граница кривичноправне репресије и на радње удаљене од терористичких, које само потенцијално имају криминални карактер, дакле на простор апстрактне опасности по заштићено добро, мора бити ограничен, како кривичноправни стандарди установљени у протеклим деценијама, не би изгубили свој значај и отворили пут ка тоталитарном кривичином праву и држави.

□ Основна заштитна функција кривичног права не сме бити замењена безбедносном функцијом, која руковођена „паранојом сигурности“ кривичноправни одговор на тероризам своди на логику на којој се и он сам заснива, и тиме дубоко задире у приватну сферу грађана.

□ Тероризам поседује потенцијал, да се због усмерености као основним вредностима међународног права и цивилизације уопште означи као међународно кривично дело из надлежности Међународног кривичног суда, како би се недостаци у ефикасности националних кривичноправних система могли надоместити у поступцима пред наднационалним кривичним судом и на тај начин заштита и борба против терористичких кривичних дела употпунила и прогласила интересом од међународног значаја.

5) Кратак опис садржаја дисертације

Прво поглавље дисертације посвећено је одређивању појма тероризма. Ауторка указује на бројне различите правне, енциклопедијске, политичке и друге дефиниције које се срећу у литератури. Поред одређења различитих теоретичара, од којих су неке преузете из монографије Д. Јаковљевића о тероризму, наводе се и одреднице које дају различите званичне међународне институције. Указујући на различите видове превентивне и репресивне друштвене реакције на тероризам као феномен, И. Бодрожић истиче да кривичноправна дефиниција тероризма мора да успостави разлику наспрам ширих дефиниција терора и терорисања, а да истовремено остане у оквиру правног оквира, који испуњавају кривичноправна обележја. Од кривичноправних дефиниција садржаних у националним законодавствима, наводе се одредбе кривичноправних

прописа Велике Британије, Руске федерације, Грчке, Норвешке, Шведске, Данске и Киргистана.

Друго поглавље дисертације посвећено је томе под којим условима је у најзначајнијим међународним документима тероризам дефинисан као међународно кривично дело. Посебно су наведени документи: Друштва народа, Организације уједињених нација, Савета Европе и Европске уније. Акти Друштва народа и ОУН приказани су у основним цртама, док је нешто шири осврт учињен у погледу оквирних одлука и конвенција Савета Европе и Европске уније.

У трећем делу рада изложено је стање позитивног законодавству у погледу кривичних дела са обележјима тероризма у одабраним државама Европске уније (Немачкој, Француској, Шпанији и Италији) и бивших југословенских република (Црне Горе, Хрватске, Словеније и Босне и Херцеговине). Круг изабраних европских законодавстава, чија су решења на нормативном плану приказана, прилагођен је захтевима теме, будући да су се наведена друштва последњих деценија сусретала са проблемом тероризма. Указивање на позитивноправна решења бивших југословенских република има своје објашњење у томе што су ови нормативни системи потекли из заједничког оквира, па може бити интересантно њихово поређење са нашим садашњим решењима.

Четврто поглавље обрађује кривично дело тероризма у националном кривичном законодавству. Ауторка даје историјски преглед развоја ове инкриминације након Другог светског рата, са нарочитим освртом на обличје Кривичног закона СФРЈ од 1977. године и кривично право СР Југославије и државне заједнице СЦГ. Централни одељак дисертације посвећен је кривичним делима тероризма у нашем садашњем кривичном законодавству. Посебна пажња посвећена је законским изменама у овој материји, учињеним 2012. године, када је законодавац у потпуности преуредио усвојени појам тероризма, допунивши кривичноправну заштиту у овој материји читавом подгрупом кривичних дела (јавно подстицање на извршење терористичких дела, врбовање и обучавање за вршење терористичких дела, употреба смртоносне направе, уништење и оштећење нуклеарног објекта и терористичко удруживање). У наставку се разматра однос ових инкриминација и извесних општих кривичноправних института и начела (законитости, легитимности, хуманости, сразмерности и праведности). Како је у материји кривичних дела тероризма законодавац кажњивим учинио и стадијум припремања, и овом питању се посвећује одговарајућа пажња. Најзад, у раду су садржана и излагања о кривичним делима тероризма у светлу институтâ стицаја, добровољног одустанка и подстрекавања.

Пето поглавље дисертације посвећено је тероризму као међународном кривичном делу, нарочито у контексту проширивања надлежности Међународног кривичног суда.

Овај суд нема јурисдикцију у погледу деликата тероризма, али многи аутори бране становиште да би се међународни тероризам могао подвести под ратни злочин или злочин против човечности. Ауторка наводи разлоге за и против предвиђања тероризма као посебног међународног кривичног дела.

У шестом поглављу рада, указује се на релевантну праксу Европског суда за људска права у вези са терористичким актима, и друге проблеме настале настојањем европских држава да сузбију опасност од тероризма и евентуалним конфликтом са прихваћеним стандардом људских права. Ауторка излаже најзначајније случајеве из ове праксе у светлу извесних материјалних и процесних права гарантованих Европском конвенцијом о људским правима.

У закључним разматрањима И. Бодрожих указује да последње измене српског кривичног законодавства у материји тероризма, које су ово дело као претежно политички деликт управљен против уставног уређења земље преобликовале у међународно кривично дело, „представља добар пример прилагођавања кривичног права промењеним друштвеним околностима“. Утолико се поздравља укидање разликовања између међународног и унутрашњег тероризма. Истовремено, критикује се прихваћени казуистички приступ детаљног уређивања кривичноправне заштите у овој области прописивањем већег броја кривичних дела. С друге стране, и овакав модел заштите, оптерећен извесним приговорима, у сваком случају заслужује предност у односу на напуштање „традиционалног кривичноправног одговара на тероризам“ промовисањем својеврсног „рата против тероризма“, праћеног поништавањем и ограничавањем основних људских права.

б) Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација Иване Бодрожих, под називом „Кривичноправно реаговање на тероризам“, представља кривичноправни одговор на проблематику кривичних дела којима се друштво супротставља феномену тероризма. Српско кривично право је последњих година у знатној мери реформисало ова кривична дела. Уместо кривичног дела тероризма, као деликта против уставног уређења и безбедности земље, и кривичног дела међународног тероризма, као међународног кривичног дела, устројена је 2012. године читава подгрупа кривичних дела против човечности и других добара заштићених међународним правом, управљених на сузбијање друштвено опасних понашања са елементом терористичке активности. Утолико се може констатовати да је тема на коју се односи докторска дисертација врло актуелна и да је, и поред монографских радова у нашој старијој литератури, заслуживала преиспитивање и нови поглед.

Дисертација је ваљано осмишљена и подељена на логичне целине. Многа од наведених поглавља, а нарочито питања тероризма као међународног кривичног дела и

евентуалног конфликта кривичноправне заштите у овој области и очувања прихваћених стандарда људских права, заслуживала су уосталом да буду и самостално монографски обрађена. Стога је њихова ограничена анализа била вођена настојањем да се и ова питања на одговарајући начин представе читаоцу, а да се истовремено не удаљи од централног предмета рада који је подразумевао тумачење позитивноправних решења. Ипак, читаоци могу стећи примерен увид у ком правцу иду актуелна упоредна промишљања, нарочито у светлу осетљивог проширивања кривичноправне заштите у овој материји на уштрб права грађана.

Сузбијање терористичких аката је представљало циљ заиста великог броја међународних докумената у XX и XXI веку. Због тога у овом одељку, који одликује њихово набрајање, уз навођење неких њихових основних карактеристика и обележја, изостаје шири критички осврт. Ипак, то се донекле и није могло избећи, имајући у виду број ових докумената, њихову разноврсност и различите правне режиме које установљавају. У делу који се односи на анализу позитивног анти-терористичког законодавства одабраних држава, И. Бодрожић, осим што излаже актуелна нормативна решења, поткрепљује то и одговарајућим научним радовима који ова решења тумаче. Осим тога, будући да исцрпнији упоредни преглед није могао обухватити већи број држава, може се похвалити одабир анализе важнијих европских кривичних законодавстава (Немачке, Француске, Шпаније и Италије).

Средишњи део рада посвећен је анализи актуелних позитивноправних решења у овој области. Томе претходи указивање на историјски развој законодавног уређења кривичног дела тероризма у југословенском и српском кривичном праву. Иако би анализа у појединим деловима овог поглавља могла бити и разуђенија, имајући у виду потпуно ново законско обличје кривичног дела тероризма и већи број потпуно нових кривичних дела сличног профила (јавно подстицање на извршење терористичких дела, врбовање и обучавање за вршење терористичких дела, употреба смртоносне направе, уништење и оштећење нуклеарног објекта, угрожавање лица под међународном заштитом, финансирање тероризма и терористичко удруживање), извесну учесталост у цитирању ретких актуелних радова који су писани након ступања ових законских измена на правну снагу није било могуће избећи. И. Бодрожић се у погледу многих спорних питања опредељује за одговарајуће становиште које заступа и брани.

7) Закључак

Докторска дисертација Иване Бодрожић, под називом „Кривичноправно реаговање на тероризам“, представља подухват који је имао за циљ да целовито обухвати најважнија кривичноправна питања која тероризам поставља пред савремена друштва. Рад је подељен на логичне и непротивречне целине, док је његов централни део посвећен анализи нових позитивноправних решења из Кривичног законика Србије.

Ауторка се у погледу многих питања критички осврће на мишљења појединих домаћих и страних аутора. Иако списак литературе обухвата јединице писане на већини светских језика, списак коришћених радова је могао да буде потпунији.

Имајући у виду обележја прегледане дисертације, мишљења смо да се она може позитивно оценити и да се ради о доприносу теоријској обради предметне теме. Због свих наведених разлога сматрамо да рад студента докторских студија ИВАНЕ БОДРОЖИЋ под насловом „Кривичноправно реаговање на тероризам“ испуњава законске и статутарне услове који се захтевају да би се рад могао прихватити као докторска дисертација, па стога Комисија

п р е д л а ж е

Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Београду да прихвати да је овај рад подобан за јавну одбрану, и да одреди комисију пред којом ће студент докторских академских студија ИВАНА БОДРОЖИЋ бранити предметну докторску дисертацију.

У Београду, 23. маја 2016. године

Чланови Комисије:

др Зоран Стојановић

редовни професор Правног факултета
Универзитета у Београду

др Драгана Коларић

редовни професор
Криминалистичко-полицијске академије

др Игор Вуковић

ванредни професор Правног факултета
Универзитета у Београду